

Carsten de Dreu is hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam, afdeling psychologie. Zijn onderzoek richt zich o.a. op beslissingen, creativiteit en oxytocine.

Zou u uw lab willen beschrijven? Hoe ziet u uw lab in de toekomst?

Toen ik in 1998 begon aan de UvA werd er in de organisatiepsychologie vooral veldonderzoek in organisaties gedaan. We zijn toen vrij snel begonnen met experimenteel onderzoek in het laboratorium. Er is stevig geïnvesteerd in een opstelling waarmee we interacties tussen twee of drie individuen konden registreren en we keken vooral naar de wijze waarop verschillende motieven van betrokkenen via (non)verbale communicatie het resultaat van een onderhandeling, of de kwaliteit van een groepsbeslissing, beïnvloedde. Dit was arbeidsintensief onderzoek, enerzijds omdat u veel proefpersonen nodig had en anderzijds omdat de communicatiedata volledig uitgeschreven en daarna dubbelblind gecodeerd werden. Om meters te maken waren er vooral “handen aan het bed” nodig en het was een komen en gaan van promovendi, student-assistenten, en MA-studenten die allen hun steentje bijdroegen. De laatste jaren maken we in toenemende mate gebruik van strak gestileerde spelsituaties waarin individuen beslissingen nemen die voor henzelf en een of meer anderen geld opleveren. Dit soort laboratoriumexperimenten genereert minder “rijke” data, maar het stelt ons in staat om scherper zicht te krijgen op een aantal fundamentele psychologische mechanismen die een rol spelen in sociale interacties en besluitvorming. Bovendien schept het de mogelijkheid om de neurobiologische grondslagen van groepsinteracties te bekijken. In toenemende mate vervangen we de “handen aan het bed” door geavanceerde technologie. Wel interessant is dat veel collega’s in de Arbeids- en Organisationspsychologie ons onderzoek een beetje raar zijn gaan vinden. Is ergens wel jammer, want veel van de inzichten hebben belangrijke implicaties voor het functioneren van (groepen van) mensen, ook als ze (samen)werken in organisaties.

Nog niet zo lang geleden heeft u een flinke omkeer gemaakt in u onderzoek. Kunt u daar iets meer over vertellen?

Eigenlijk zijn er twee “switches” geweest. De eerste ontstond tijdens een kort sabbatsverlof in 2006. We hadden een serie studies naar creativiteit en innovatie in organisaties afgerond en gaandeweg werd ik gegrepen door een aantal fundamentele vragen rondom gemoedstoestand en creativiteit die, mijns inziens, nog niet goed beantwoord waren. Samen met Bernard Nijstad ben ik toen begonnen vrij fundamenteel onderzoek te doen naar creativiteit. Het is sterk cognitief-sociaal psychologisch onderzoek, waar we de laatste tijd ook neuro-

psychologische studies aan toevoegen. Zo hebben we met Sietske Kleibeuker en Eveline Crone in Leiden een fMRI studie gedaan naar de neurale processen die spelen bij adolescenten en volwassenen tijdens een creatieve inzichtstaak en hebben we hier aan de UvA net een aantal studies afgerond naar de invloed van oxytocine op creatief denken. Dat laatste onderzoek is eigenlijk een spin-off van de tweede “switch” die ontstond tijdens een sabbatical in 2008. Ik schreef toen aan een groot overzichtshoofdstuk over sociale conflicten en bestudeerde recent onderzoek naar de neuro-hormonale processen die een rol spelen bij (de-)escalatie van conflicten. Ik werd daardoor gegrepen en wilde dat ook doen. En nu doen we het, met veel plezier en succes. Zo hebben we onder andere ontdekt dat oxytocine alleen vertrouwen tussen mensen van dezelfde groep bevordert, en zelfs agressie kan oproepen naar mensen die men rekent tot een rivaliserende andere groep.

Op welk artikel bent u het trotst en zal lezers van de Psychonoom aanspreken?

Natuurlijk ben ik erg trots op onze paper in Science, waarin we de effecten van oxytocine op coöperatie binnen en competitie tussen groepen blootlegden. Het artikel werd “beloond” met de coverpage, wat heel bijzonder schijnt te zijn. Maar ik ben minstens zo trots op onze meta-analyse in Psychological Bulletin, waarin we de effecten die gemoedstoestanden op creativiteit hebben documenteren en een aantal misverstanden in de literatuur hebben ontdekt en, hopelijk, gerectificeerd.

Kunt u iets meer vertellen over uw onderzoek en de methodes die u gebruikt?

In ons onderzoek naar de effecten van oxytocine gebruiken we experimentele games. Proefpersonen worden in tweetallen of kleine groepen ingedeeld en moeten dan een aantal keren beslissingen nemen over geldelijke investeringen waar ofwel zichzelf, ofwel hun eigen groepje, ofwel een concurrerende andere groep van profiteert. De games zijn afgeleid van het klassieke Prisoner's Dilemma (PD), en we maken variaties in de uitkomstenstructuur waardoor we precies weten waarom iemand een bepaalde investering doet. Zo is het in de PD zo dat mensen een niet-coöperatieve keuze maken omdat ze hebberig zijn, omdat ze bang zijn voor uitbuiting door de ander, of vanwege een combinatie van beide. Door de uitkomstenstructuur te variëren kunnen we hebzucht of angst als primair motief versterken of juist verzwakken en zo hebben we kunnen aantonen dat oxytocine tot minder hebzucht, maar niet tot minder angst leidt. Momenteel doen we dit soort onderzoek niet alleen in het gedragslaboratorium, maar ook in de scanner, en krijgen we steeds meer grip op de neurale processen die een rol spelen bij de keuze voor coöperatief versus meer competitief gedrag.

Wordt ons gedrag meer bepaald door nature of door nurture?

Heel moeilijk; maar ik neig naar nurture

Waar moeten onderzoekers die geïnteresseerd zijn in oxytocine/testosteron onderzoek in de toekomst meer op letten?

Dat ze vanuit een goede theorie werken en zich afvragen waarom mensen bepaald gedrag vertonen en vanuit die basale functies voorspellingen afleiden. Te vaak, vind ik, wordt oxytocine/testosteron gekoppeld aan een beschikbare taak en gaat het inzicht niet veel verder dan een documentatie van een effect. En niet zelden schiet het alle kanten op.

Wat is u op het congres het meest opgevallen?

Dat het hier in Nederland gebeurt – de vijf labs gezamenlijk nemen het leeuwendeel van de ontdekkingen voor hun rekening en dat is iets waar we best trots op mogen zijn. Wat me ook opviel was de fascinatie bij iedereen. Ook al was het symposium erg intensief en met veel

informatie, toch bleef iedereen echt betrokken bij de onderzoekspresentaties en waren de discussies levendig en constructief.

Als u nu zou moeten kiezen tussen een shotje oxytocine of testosteron, wat zou het dan zijn?

Het allerliefste zou ik ze tegelijkertijd willen en dan kijken wat er gebeurt...